

УДК 378.015.31:173.5-055.52

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ В ПІДГОТОВЦІ МОЛОДІ ДО БАТЬКІВСТВА

Світлана Жейнова, Анастасія Синьоока

*Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького***Анотація:**

У статті проаналізовано наукові джерела українських та закордонних авторів, додаткову літературу у вигляді Інтернет-джерел та публікацій; інформацію узагальнено, отримано результати. Теоретичне та практичне значення дослідження полягають у тому, що обґрунтовано важливість підготовки молоді до батьківства шляхом використання сучасних підходів та методів соціального супроводу. Досліджено основні підходи підготовки молоді до батьківства за допомогою соціального супроводу, а також визначено основні методи, які у такому випадку використовуються. Окреслені проблеми, пов'язані з недостатньою роллю соціального супроводу у підготовці молоді до батьківства, в подальшому можуть бути вирішені шляхом розробки нових методик та програм, важливість яких обґрунтована у дослідженні.

Ключові слова:

соціальна робота; молодь; батьківство; сім'я; соціальний супровід.

Resume:**Zheinova Svitlana, Synooka Anastasiia. The role of social support in the preparation of youth for parenthood**

The article analyzes scientific sources of Ukrainian and foreign authors, analysis of additional literature in the form of Internet sources and publications, synthesis of available information, generalization of the obtained results. The theoretical and practical significance of the study is that the importance of preparing young people for parenthood through the use of modern approaches and methods of social support is substantiated. The main approaches to preparing young people for parenthood with the help of social support were studied, and the main methods used in this case were also determined. The outlined problems related to the insufficient role of social support in preparing young people for parenthood can be solved in the future by developing new methods and programs, the importance of which is substantiated by research.

Key words:

social work; youth; parenthood; family; social support.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства важливу роль посідає соціальний супровід як сфера діяльності, що пов'язана з підтриманням та наданням кваліфікованої допомоги певній особі, групі осіб, громаді тощо. Соціальний супровід надає можливість розширити або поновити здатність до соціального функціонування, допомагає забезпечити реалізацію громадянських прав, запобігти соціальному виключенню тощо. Окрім цього, соціальний супровід відіграє важливе значення у контексті розвитку суспільства в цілому, оскільки допомагає сформувати цінності, сприяє вирішенню суспільно важливих проблем, забезпечує надання допомоги різним верствам суспільства, а також сприяє формуванню суспільних інститутів.

Враховуючи це, вагомим є соціальний супровід у контексті сім'ї та молоді. У такому випадку він спрямований на надання допомоги молодим сім'ям, родинам з дітьми та іншим сім'ям, які опинились на складному життєвому етапі. Окрім цього, соціальний супровід сімей та молоді передбачає допомогу особам у їхній підготовці до майбутнього створення сім'ї та, відповідно, до батьківства. Сім'я посідає важливе місце у житті кожної людини, і, цілком ймовірно, що більшість молодих людей у майбутньому створить власну сім'ю, а також стануть батьками. На такому етапі життя люди можуть зіткнутись з проблемами неготовності до сімейного побуту та батьківства, тому саме шляхом соціального супроводу можна їх подолати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливо зазначити, що сьогодні питання

підготовки молоді до батьківства дійсно є достатньо вивченим. Зокрема, вивчається це питання з точки зору загальної підготовки молоді до сімейного життя, що і має містити у собі подальшу підготовку до батьківства. Так на думку Г. Резничук та О. Василенко, підготовка молоді до створення повноцінної сім'ї є одним із основних завдань суспільства. Для цього, зокрема, важливо здійснити низку заходів з формування знань, вмінь і навичок молодих людей саме у межах школи. Особливо важливо підготувати молодь до відповідальності, сформувати в них серйозне ставлення до майбутньої сім'ї.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні ролі соціального супроводу в підготовці молоді до батьківства, у визначенні інструментів для роботи з майбутніми батьками.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з особливо актуальних проблем, що досліджується у науковій літературі є проблема батьківства. Сім'я у сучасному розумінні перебуває у кризовому стані, що характеризується збільшенням психологічної напруги під час війни, зростанням кількості стресових ситуацій, зміною усталених цінностей та відмовою від традиційних, що далеко не завжди є обґрунтованим. Усе це негативно впливає на внутрішньосімейну життєдіяльність та її зміст, якому дуже часто властиві владно-підвладні взаємини, що зумовлюють високий рівень розлучень; спостерігається трансформація світоглядних настанов щодо сімейного життя, що часом виявляється у лібералізації міжстатевих відносин, нехтуванні важливістю

побудови сімейних взаємин на засадах культурних норм і цінностей.

Враховуючи це, сьогодні зростає особлива увага науковців до вивчення проблеми підготовки сучасних людей до майбутньої ролі батьків, що здійснюється на різних рівнях та шляхом використання різних підходів – педагогічних, психологічних та, відповідно, методів соціальної роботи. Підкреслимо, що родина та батьківство протягом тисячоліть були найвищими цінностями у житті кожної людини. Однак, в останні десятиліття пріоритети молоді змінюються: здобуття освіти, розвиток кар'єри, забезпеченість матеріальними благами, досягнення високого соціального статусу та ін. У результаті це стає причиною зниження рівня мотивації та готовності сучасної молоді до створення сім'ї, народження дітей та виконання батьківських обов'язків. Розглядаючи питання підготовки молодих сімей до відповідального батьківства, варто проаналізувати сутність поняття «відповідальне батьківство». Як показав аналіз наукових джерел, єдиного визначення не існує. О. Кузнецова пропонує розглядати «відповідальне батьківство» як усвідомлене ставлення до народження, виховання дитини та її розвитку, забезпечення кожній дитині права на свободу, особистісну недоторканість і захист від насильства, експлуатації, примушування до проституції, жебрацтва, бродяжництва, утягнення у злочинну діяльність тощо.

Реалії життя засвідчують, що ще задовго до офіційного одруження в особистості формуються певні уявлення про шлюб, погляди на способи внутрішньо-сімейних взаємин, розподіл сімейних ролей тощо. Однак не завжди правильне розуміння їхнього змісту призводить у майбутньому до психологічного несумісництва подружжя, виникнення внутрішньо-сімейних конфліктів, зумовлює руйнування шлюбів і появу неповних сімей. На сьогодні спостерігаємо також абсолютно нетрадиційне явище для українців, як тенденція до необов'язковості одруження, проживання «на віру», в так званому цивільному шлюбі. Сучасна молодь, з одного боку, характеризується раннім початком статевих відносин та їх невпорядкованістю, зміною стереотипів щодо ролей чоловіка і жінки в суспільстві, а з іншого – психологічною неготовністю до створення сім'ї: відсутністю знань про важливі батьківські якості, елементарні особливості розвитку дитини, неготовністю до відповідальної ролі батьків. Враховуючи це, у наш час зростає потреба у підвищенні батьківської компетентності молодих людей, формування відповідального ставлення до батьківства, як

умови повноцінного розвитку майбутніх поколінь (Кравець, 2020).

Зазначимо, що проблема підготовки молоді до батьківства знаходиться в полі зору науковців різних галузей і досліджується в різних площинах. Так, із позицій соціології феномен формування в молоді усвідомленого батьківства розглядають Н. Головатий, І. Демент'єва, І. Кон та інші. Психологію батьківства вивчають Т. Андрєєва, О. Бондарчук та інші. В аспекті педагогічної науки питання формування педагогічної культури батьків досліджують Т. Алексеєнко, О. Безпалько, Т. Голованова, А. Капська, В. Кравець, Т. Кравченко, В. Кузь, Н. Островська та інші; формування культури материнства та визначення готовності до цього – І. Братусь, В. Брутман, Н. Максимовська та інші; феномен батьківства та виконання ролі батька вивчають Ю. Борисенко, Н. Гусак та інші; формуванню усвідомленого батьківства молоді приділяється увага в дослідженнях Л. Буніної, Т. Веретенко, Р. Овчарової та інших. Питанням формування відповідальної поведінки людини на різних вікових етапах її онтологічного розвитку займалися І. Аземша, І. Акімова, П. Алексеєв, В. Андрущенко, Е. Бекірова, І. Бех, С. Братусь, О. Василенко, М. Васильєва, І. Вітківська, Е. Волчек, Х. Гальчак, В. Гришук, А. Єрмоленко, А. Капто, А. Кравченко, М. Левківський, О. Линовицька, М. Лукашевич, О. Мамчур, І. Маяк, П. Мінкіна, Т. Парсонс, В. Петрицький, Н. Стаднік, В. Тернопільська, Т. Фасолько та інші.

Важливо зазначити, що сьогодні питання підготовки молоді до батьківства дійсно є достатньо вивченим. Зокрема, вивчається це питання з точки зору загальної підготовки молодої людини до сімейного життя, що і має включати в себе подальшу підготовку до батьківства. Так на думку Г. Резничук та О. Василенко підготовка молоді до створення повноцінної сім'ї є одним із основних завдань суспільства. Для цього, зокрема, важливо здійснити низку заходів з формування знань, вмінь і навичок молодих людей саме у межах школи. Особливо важливо підготувати молодь до відповідальності, сформувати в них серйозне ставлення до майбутньої сім'ї.

У такому випадку складові підготовки молоді до сімейного життя та батьківства, це:

Формування особливого морального комплексу, що містить готовність молоді прийняти на себе нові обов'язки щодо майбутнього партнера та дітей, зокрема – вдало розподілити обов'язки всередині родини;

- Готовність молоді до належного міжособистісного спілкування та співпраці;
- Готовність до самопожертви заради партнера та дітей;
- Наявність якостей, які пов'язані з проникненням у внутрішній світ людини – емпатії;
- Вміння молоді розв'язувати конфлікти за допомогою конструктивних способів тощо.

Зокрема вважається, що необхідно навчити молодих людей уникати конфліктних ситуацій, намагатись створити гармонійні стосунки, у яких і чоловік, і дружина будуть рівноправними та матимуть рівні можливості, у яких вони будуть поважати один одного та усвідомлювати власну відповідальність (Резничук, & Василенко, 2015).

Також варто звернути увагу на дослідження О. Чанцево-Коваленко. У своїй роботі авторка провела емпіричне дослідження з метою визначення того, наскільки молоді люди оцінюють власну готовність до сімейного життя. Ця праця надає можливість підкреслити те, що сьогодні молодь недостатньо готова до сімейного життя та ролі батьківства. У такому випадку існує низка проблем, пов'язаних з підготовкою молодих людей до такої ролі у контексті сім'ї та школи, що молоді люди усвідомлюють самостійно. Вони прагнуть отримати ці знання, однак вони надаються їм не в повному обсязі, у результаті чого може виникнути низка серйозних проблем в майбутньому (Чанцево-Коваленко, 2013).

Окрім цього, можна також зазначити основні чинники, які впливають на готовність молоді до подружнього життя та батьківства. Серед них можна виділити такі:

- Соціальні чинники, до яких належать віковий період шлюбу, матеріальний статус партнерів, суспільні зразки сімейного життя, які вони мали у своєму житті та ін.;
- Соціально-психологічні чинники, якими є характеристики дошлюбного спілкування партнерів, причини та мотиви вступу у шлюб, особливості впливу батьків, прагнення у шлюбі, завдання, пов'язані зі шлюбом та батьківством тощо;
- Індивідуально-психологічні чинники, зокрема: самооцінка, самоповага, самосприйняття, автономність, емоційний інтелект та інші (Кляпець, & Ларіна, 2009).

З огляду на це, можемо сказати, що для того, щоб молода людина була готова створити власну

сім'ю та виконувати роль батька або матері, важливо забезпечити її повноцінну підготовку як всередині родини, так і у навчальному закладі. Окрім цього, вагому роль тут посідає і соціальна робота.

Також науковці звертаються до розгляду питання підготовки молоді до усвідомленого батьківства. Так, для того, щоб підготувати молодих людей до майбутнього батьківства, за кордоном застосовуються наступні підходи, зокрема – організація курсів з батьківства, які мають бути ще у початковій школі. Так, у США створено сотні програм, які передбачають формування майбутнього батьківства та материнства. Тут молодих людей вчать тому, як правильно слід доглядати за дітьми різного віку, через які вікові періоди проходить дитина у процесі свого розвитку, як саме варто зустріти новонароджену дитину та скорегувати свою поведінку після її появи. За таких умов, також цікавим підходом є те, що на подібні заняття запрошують батьків, які виконують різні завдання, а діти мають можливість спостерігати за їхнім прикладом. У Німеччині також організовуються курси для того, щоб навчити школярів вирішувати питання щодо усвідомленого батьківства. У Британії розроблено навчальну програму «Підготовка учнів середньої школи до батьківства», яка спрямована на формування майбутніх батьків під час навчання у школі (Кравець, 2020).

Також до формування усвідомленого батьківства звертались і вітчизняні педагогіки-класики, наприклад, А. Макаренко, який створив низку праць, присвячених навчання майбутніх батьків; В. Сухомлинський, який розробив «Батьківську педагогіку», де наголошував на необхідності вдосконалення батьківської особистості. Також особливу увагу заслуговують праці Г. Ващенко, який наголошує на необхідності закладення в основу виховання молоді людських та національних цінностей, що будуть сприяти формуванню образу сім'янина, батька або матері. Крім того, до цього питання також звертались і видатні психологи, такі як: З. Фрейд, Е. Фромм та М. Мід, які вважали, що батьки суттєво впливають на психічний розвиток дитини, тим самим підкреслюючи необхідність формування усвідомленого батьківства, що позитивно вплине на розвиток майбутніх поколінь (Островська, 2011).

Готовність молоді до батьківства вивчається з психологічної точки зору. Зокрема визначається, що значний вплив на формування дошлюбних уявлень молодих людей, у тому числі і щодо батьківства, здійснює досвід сім'ї їхніх батьків, друзів та знайомих. При цьому молодь нерідко схильна переймати модель батьківства власних

батьків, однак усе це залежить від особливостей виховання. Окрім цього, визначається також рівень психологічної готовності молодого людини до батьківства, що в цілому формується під впливом психолого-педагогічних чинників, і саме їхній сукупний вплив стає основою для формування певного зразка батьківства. Тому важливо забезпечити належне виховання молоді у даному контексті (Хавула, 2013).

Окрім цього, серед проблем підготовки молоді до батьківства слід визначити те, що наразі формується гендерний розрив у підготовці до батьківства жінок та чоловіків. Учені шляхом емпіричного дослідження встановили, що жінки були непропорційно схильні думати і хвилюватися про майбутнє батьківство в контексті їхнього уявного кар'єрного шляху. Більше того, жінки частіше ніж чоловіки змінювали або знижували свої нинішні кар'єрні цілі в очікуванні змін у вподобаннях та обов'язках, які супроводжують нове батьківство. Оскільки чоловіки навряд чи брали участь у розумовій роботі з підготовки до батьківства, вони також були вільні від її емоційних і поведінкових наслідків. Таким чином, гендерні очікування батьківства, які починаються відносно рано на кар'єрному шляху людини, ймовірно, відіграють ключову роль у відтворенні моделей нерівності на ринку праці ще до того, як з'являться реальні обмеження, пов'язані з виконанням батьківських обов'язків.

Крім того, в Індії для того, щоб розробити програму, яка може бути використана для підготовки молодих батьків до батьківських обов'язків, була проведена оцінка потреб 70 молодих людей, які відвідували курс підготовки до шлюбу в Бангалорі, Індія. Всі учасники належали до християнської віри. Серед них було 53% чоловіків і 47% жінок, середній вік прийняття рішення про одруження становив 26,8 років. Всі вони висловили потребу в такій програмі підготовки до батьківства. Вони вважали, що їм потрібно знати про нормальний розвиток дитини, управління поведінкою дітей, розвинути адекватні навички поводження з дітьми різного віку, а також розібратися з власними минулими проблемами з власними батьками, коли вони виховували дітей. Усе це підкреслює також і те, що у багатьох країнах підготовка людей до батьківства здійснюється недостатньо, тому для вирішення проблем організуються спеціальні програми.

Узагальненим результатом підготовки молоді до сімейного життя В. П. Кравець називає її готовність до створення повноцінних сімей. Термін «готовність» означає такий момент у процесі розвитку, коли людина достатньо

дозріла для того, щоб опанувати певну поведінку.

Готовність до сімейного життя – соціально-психологічне утворення в структурі особистості, що інтегрує прийняття цінностей сім'ї як соціального інституту зі спеціальними знаннями та вміннями в сфері психології сімейних взаємин, раціонального ведення домашнього господарства, сімейної педагогіки, міжособистісного, в тому числі сексуального, спілкування.

Серед найважливіших складових готовності до сімейного життя доцільно виокремити наступні компоненти: психологічну грамотність – здатність правильно вибрати подружнього партнера, уміння спілкуватися в сім'ї і розв'язувати конфлікти, правову грамотність – розуміння прав і обов'язків подружжя по відношенню один до одного і до дітей, особливостей шлюбної угоди, громадянського шлюбу, педагогічну компетентність – здатність регулювати народжуваність, розуміння психолого-педагогічних особливостей дітей різного віку, вміння комунікувати з дітьми, сексуальну культуру – наявність контрацептивної культури, вміння зберігати сексуальне та репродуктивне здоров'я, розуміння гедоністичної функції сексу, господарсько-економічну компетентність – готовність до раціонального ведення господарства і сімейного бюджету, розподілу між подружжям домашніх справ тощо.

Отже, у більшості випадків мова йде про формування теоретичних знань і практичних умінь з усіх перерахованих напрямків. У питанні готовності до шлюбу багато хто плутає культурний рівень з рівнем освіченості чи з рівнем матеріальної забезпеченості. Це зовсім різні речі. Ні вчений ступінь, ні відповідальна посада, ні високе фінансове становище не є показником рівня, достатнього для гармонійного шлюбу. Вихідним моментом готовності до сімейних стосунків і створення сім'ї є усвідомлення дівчатами та юнаками соціальної значущості своїх дій, відповідальності за сім'ю і дітей. Не зважаючи на великий обсяг фамілістичної та сексологічної інформації, сучасні юнаки і дівчата поки що не зовсім чітко уявляють собі, заради чого варто вступати в шлюб, і які саме плюси та мінуси чекають їх в офіційному шлюбі.

Окрім того, у більшій частині молоді уявлення про сімейне життя формуються під впливом засобів масової культури (літератури, кіна, Інтернету, радіо, телебачення), змістовна сторона яких в останні роки зазнала суттєвих змін, далеко не в кращу сторону (Кравець, 2020).

Тож, для того, щоб вирішити існуючі проблеми, пропонується низка заходів: освіта молоді у школі щодо питань батьківства, організація спеціальних програм, проведення тренінгів з питань батьківства тощо. окрім цього, суттєву роль тут відіграє також і соціальна робота.

Висновки. Отже, дослідження присвячене теоретичному обґрунтуванню ролі соціального супроводу у підготовці молоді до батьківства. Створення сім'ї та батьківство посідає напрочуд важливу роль у житті кожної людини, однак, сучасна молодь стикається з низкою проблем, які підтверджують її неготовність до створення сім'ї та виховання дітей. Усе це в подальшому стає причиною низки проблем, які виникають у молодих сім'ях. Тому соціальний супровід має забезпечити належну підготовку молодих людей до такої ролі, і саме на підтвердження такого факту і було проведено це теоретичне дослідження.

Перш за все, було з'ясовано сучасний стан вивчення у науковій літературі питання підготовки молодих людей до батьківства та ролі батьківства у розвитку особистості дитини. Згідно з проведеним аналізом можна сказати, що підготовка молоді до батьківства є однією з найбільш актуальних тем для сучасної науки, яка розглядається з точки зору психології, педагогіки та соціології. Проаналізовані дослідження дають можливість підкреслити, що підготовка молодих людей до сімейного життя та батьківства надає можливість у повній мірі сформувати уявлення молоді про батьківство, сформувати усі необхідні знання, вміння та навички, які пов'язані зі створенням сім'ї та вихованням дітей, з гармонійними відносинами з партнером тощо. Однак сьогодні молодь недостатньо підготовлена до батьківства, про що свідчать проаналізовані дослідження. Для того, щоб забезпечити їхню підготовку у такому контексті, є необхідність в організації спеціальних навчальних програм, проведенні занять у межах загального навчання у закладах освіти тощо. Крім того, батьківство є важливим етапом розвитку особистості та родини, а також одним із вирішальних факторів формування особистості дитини. Тому соціальний супровід у такому випадку є напрочуд важливим.

Визначено особливості соціального супроводу щодо підготовки молоді до

батьківства в Україні та за кордоном. Соціальний супровід щодо роботи з молоддю в Україні в контексті її підготовки до батьківства передбачає надання соціальної підтримки молодим особам, що спрямована на формування відповідального батьківства, навчання батьків навичкам, необхідним для всебічного розвитку та виховання дітей. Рівні здійснення соціального супроводу, які спрямовані на підготовку до батьківства, можуть бути груповими. Для цього можна організувати спеціальні заняття, позакласні виховні заходи, спеціальні програми, тренінгові курси тощо. За кордоном, наприклад, сформовано спеціальні програми для підготовки молодих людей до батьківства, які організовуються на рівні громади та інтегровані в освітній процес. Однак в Україні такі програми поки реалізуються не в повній мірі.

Окрім цього, було розглянуто основні методи соціального супроводу з підготовки молодих людей до батьківства. У такому випадку організовуються освітні програми та факультативи на рівні освітніх закладів, організовуються спеціальні виховні заходи, тренінги та курси. Також передбачається використання загальної соціальної роботи – на рівні громади, зокрема – проведення спеціальних занять та курсів для молоді. Крім того, вагомою є роль соціального працівника, який у межах освітніх закладів здійснює організацію відповідних заходів, що допомагають підготувати молодь до батьківства. Також використовуються телебачення, мистецтво, соціальні мережі, соціальні брошури, рекламні матеріали, проводяться конференції, лекції, семінари, організовуються консультативні служби тощо.

Таким чином, проведене дослідження дає можливість підкреслити, що соціальний супровід сьогодні у контексті підготовки молоді до батьківства реалізується не в повній мірі, однак він має увесь потенціал для того, щоб допомогти молодим людям підготуватись до майбутньої ролі батьків. Для цього важливо забезпечити організацію усіх необхідних заходів та освітніх програм, які допоможуть подолати цю проблему. Саме так існує можливість належним чином сформувати молоде покоління, цілком готове до батьківства, насамперед – усвідомленого та відповідального.

Список використаних джерел

- Балабух, І. М., & Осецька, Л. В. (2009). Трансформація сімейно-шлюбних орієнтацій сучасної української молоді. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. Випуск 4. С. 1–4.
- Главацька, О. Л. (2014). Сутність і особливості статеворольової соціалізації молоді як теоретична основа професійної підготовки майбутніх соціальних

References

- Balabukh I. M., Osetska L. V. (2009). Transformation of family and marital orientations of modern Ukrainian youth. *Bulletin of NTUU "KPI". Politology. Sociology. Right*. Issue 4. P. 1–4. [in Ukrainian]
- Hlavatska O. L. (2014). The essence and peculiarities of gender role socialization of youth as a theoretical basis for the professional training of future social workers.

- працівників. *Social Work and Education*. № 1. С. 64–71.
- Кляпець, О. Я., Ларіна, Т. О. (2009). Підготовка молоді до подружнього життя: Методичні рекомендації. Київ: Міленіум. 104 с.
- Кравець, В. П. (2020). *Підготовка учнівської молоді до сімейного життя в Україні XXI століття: стан, тенденції, шляхи вдосконалення*: монографія. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка. 584 с.
- Кравець, В. П. (2008). *Статева соціалізація дітей і підлітків: закономірності та гендерні особливості*. Монографія. Тернопіль: ТНПУ. 476 с.
- Островська, Н. (2011). Формування усвідомленого батьківства молоді: історико-філософський аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. Вип. 21. С. 140–142.
- Резничук, Г. О., & Василенко, О. М. (2015). Підготовка сучасної молоді до сімейного життя. *Наук. вісн. Ужгород. ун-ту. Серія: Педагогіка. Соц. робота*: зб. наук. пр. Ужгород. нац. ун-т. Ужгород. Вип. 37. С. 150–152.
- Чанцева-Коваленко, О. М. (2015). Проблема формування готовності до сімейного життя та відповідального батьківства у молоді. *Психологічний часопис*. №1 (1). С. 98–101.
- Хавула, Р. (2013). Психологічний аналіз чинників та рівнів підготовленості молоді до створення сім'ї. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 4. С. 246–253.
- Social Work and Education. No. 1. P. 64–71. [in Ukrainian]
- Kliapets O. Ya., Larina T. O. (2009). Preparation of youth for married life: Methodological recommendations. K.: Millennium. 104 p. [in Ukrainian]
- Kravets V. P. (2020). Preparation of student youth for family life in Ukraine of the 21st century: state, trends, ways of improvement: monograph. Ternopil: TNPU named after V. Hnatiuk. 584 p. [in Ukrainian]
- Kravets V. P. (2008). Gender socialization of children and adolescents: regularities and gender characteristics. Monograph. Ternopil: TNPU. 476 p. [in Ukrainian]
- Ostrovska N. (2011). Formation of conscious parenthood of youth: historical and philosophical aspect. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: Pedagogy. Social work*. Vol. 21. P. 140–142. [in Ukrainian]
- Reznichuk G. O., Vasylenko O. M. (2015.) Preparation of modern youth for family life. Science release Uzhhorod university Series: Pedagogy. Soc. work: coll. of science Uzhhorod Ave. national Univ. Uzhhorod Vol. 37. P. 150–152. [in Ukrainian]
- Chantseva-Kovalenko O. M. (2015). The problem of forming readiness for family life and responsible parenthood among young people. *Psychological journal*. #1 (1). P. 98–101. [in Ukrainian]
- Khavula R. (2013). Psychological analysis of factors and levels of readiness of young people to start a family. Current issues of humanitarian sciences. Vol. 4. P. 246–253. [in Ukrainian]

**Відомості про авторів:
Жейнова Світлана Сергіївна**

spd@ukr.net
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
Наукове Містечко, вулиця, 59, Запоріжжя,
Запорізька обл., 69000, Україна

Синьоока Анастасія Олександрівна
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
Наукове Містечко, вулиця, 59, Запоріжжя,
Запорізька обл., 69000, Україна

doi: 10.33842/22195203-2024-1-32-41-46

Матеріал надійшов до редакції 17. 06. 2024 р.
Прийнято до друку 23. 06. 2024 р.

**Information about the authors:
Zheynova Svitlana Serhiivna**

spd@ukr.net
Bohdan Khmelnytsky Melitopol
State Pedagogical University
Scientific Town, Street 59, Zaporizhzhia,
Zaporizhzhia region, 69000, Ukraine

Synooka Anastasiia Oleksandrivna
Bohdan Khmelnytsky Melitopol
State Pedagogical University
Scientific Town, Street 59, Zaporizhzhia,
Zaporizhzhia region, 69000, Ukraine

doi: 10.33842/22195203-2024-1-32-41-46

Received at the editorial office 17. 06. 2024.
Accepted for publishing 23. 06. 2024.